

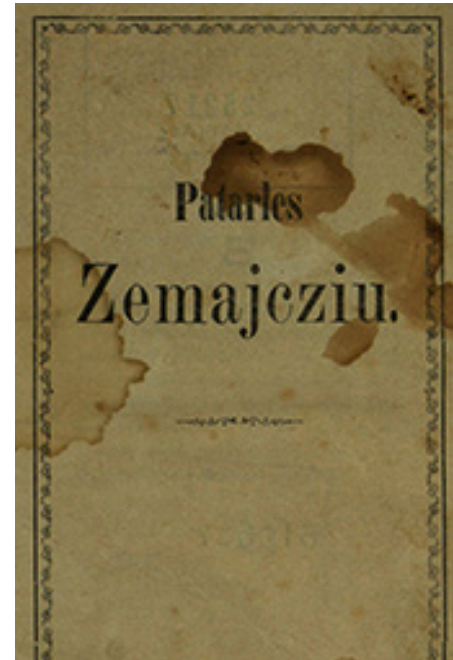
M. Valančiaus „Patarlės Zemajcziu“

1867 m. Vilniuje veikusioje Juozapo Zavadskio spaustuvėje buvo išleista šiandien jau mažai kam žinoma Žemaičių vyskupo Motiejaus Valančiaus (1801–1875) knygelė „Patarlės Zemajcziu“. Jos įžangoje M. Valančius rašo (kalba, rašyba netaisyta): *„Kožna kraszta žmones tur sawa patarles, kures minawo sznekiedamis. Isz patarlu gal numanyti prigimimą, paprotius ir iszminti giwentojų; todėl rejkietu jes surinkti. Bet wienas rasztininkas niekuomet to darba newejks; nes kožnoj parakwijoj ira kitas. Priderietu tad kad wsosi pusiesi būtu rėnkikaj: kuriu asz neturiedamas, sulasiau kajp wiszta grudu tiek, kiek girdiejau ir galėjau. Laj pri surinktuojų mana ipiedinej prided kitas, teip itgajniu surinks ir wisas.“*

Šioje publikacijoje viešiname pluoštelį pirmuosiuose minėtos knygelės puslapiuose išspausdintas patarles. Kad jos būtų nesunkiai perskaitomos ir suprantamos visiems, patarlių tekstus užrašėme dabar bendrinėje lietuvių kalboje naudojamos raidėmis. Kartu viešiname ir naudotų leidinuko puslapių nuotraukas, kuriose matosi originalus patarlių tekstas.

Abi labi begiedi, veltiedi.
 Abu labu tokiu, kotas i kota.
 Ačiū, jau pilna dūše ir kišene.
 Adomkou bjauri naujyna Kolainei virs i burlokyną.
 Aiškiai pasakyta teisybė neprietelius dara.
 Akylas plikis neveiz i turtingus, bet i dar plikiesnius.
 Akys ištįsa beveizent.
 Akis praveiziejau belaukdamas.
 Akių pasiklausk.
 Aklam nereik zelkuora.
 Alkanam sausa duona už medų skanesnė.
 Alkanas niekuokių valgių nabaidos.
 Alkanas vilkas eit vyšieti į sodas.

Alus be apynių, svystas be druskas, žirgas be uodigos, žmogus be dorybes niekam neder.

1867 m. Vilniuje išspausdintos Motiejaus Valančiaus knygelės „Patarlės Zemajcziu“ viršelio fragmentas. Iliustracija iš www.epaveldas.lt. Leidinio originalas saugomas Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje

Alus ne unduo, ožka ne gyvolys, moteriška ne šeimyna, žydas ne brolis.

Alutis šnekutis.

Anksi pabalnosi, vielaj teišjosi.

Ant tuščių klausimų niera atsakymų.

Apgudiniei kaip leišis.

Apmauduo pašokus valdyk rankas ir liežuvį.

Apsikrove su niekniekais kaip peranti žansis su šiaudais.

Ardamis arti, pjudamis pjauti mokomos.

Arielkai i trobą ieinont protas ein laukon.

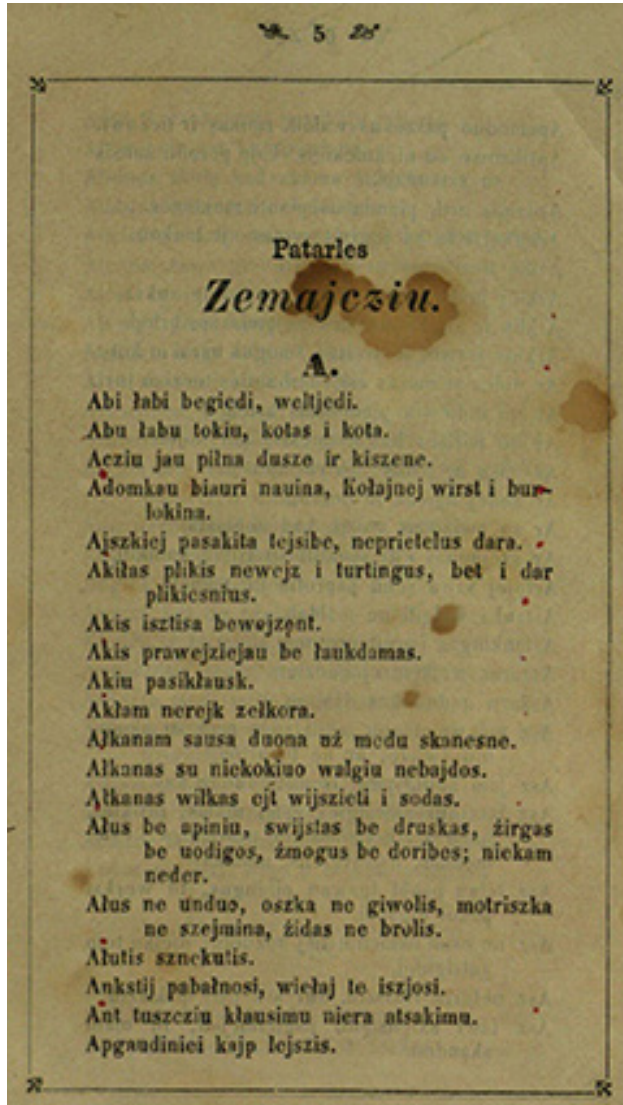
Arkle nešėres nevažiuosi.

Arklei juoba čiedij avižas ne kaip auksa.

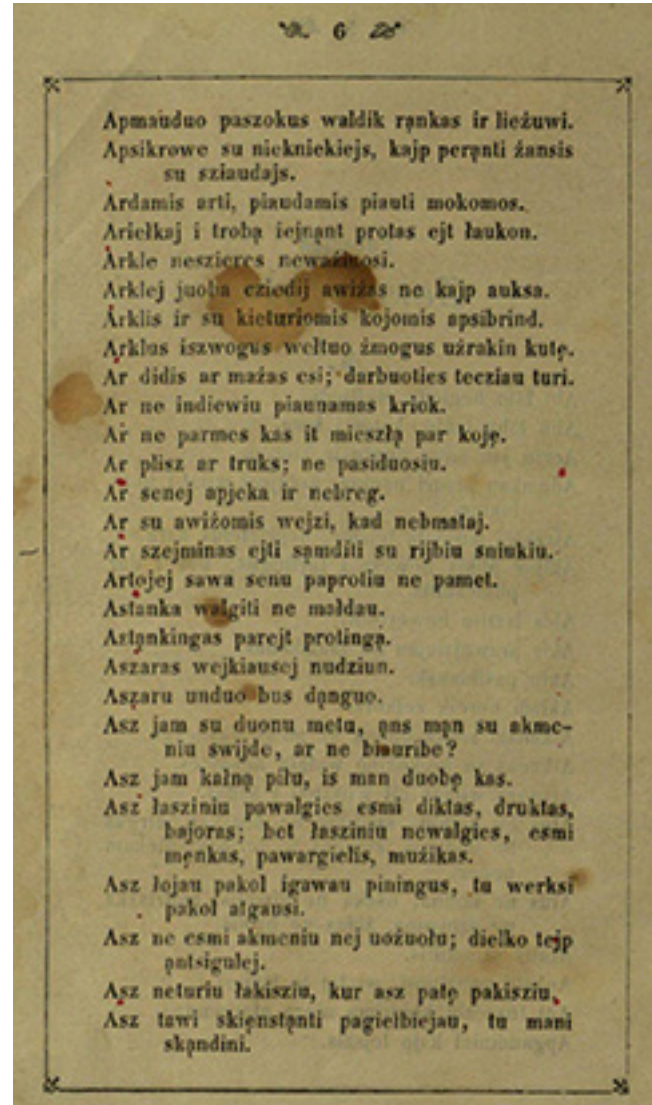
Arklys ir su keturioms kojoms apsibrind.

Arklius išvogus, veltui žmogus užrakin kūtę.

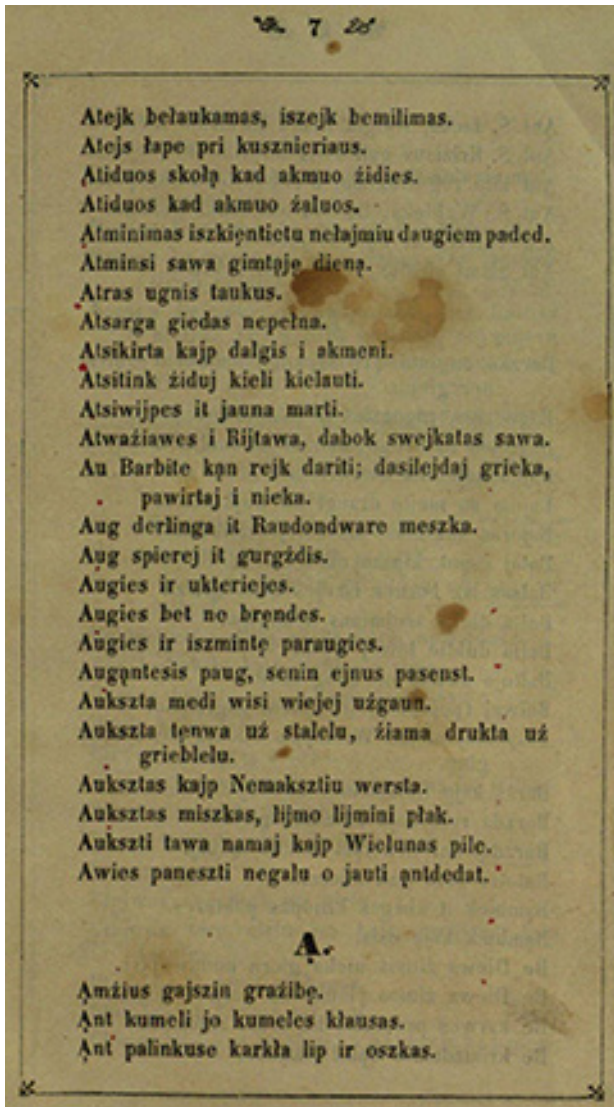
(Nukelta į 58 p.)

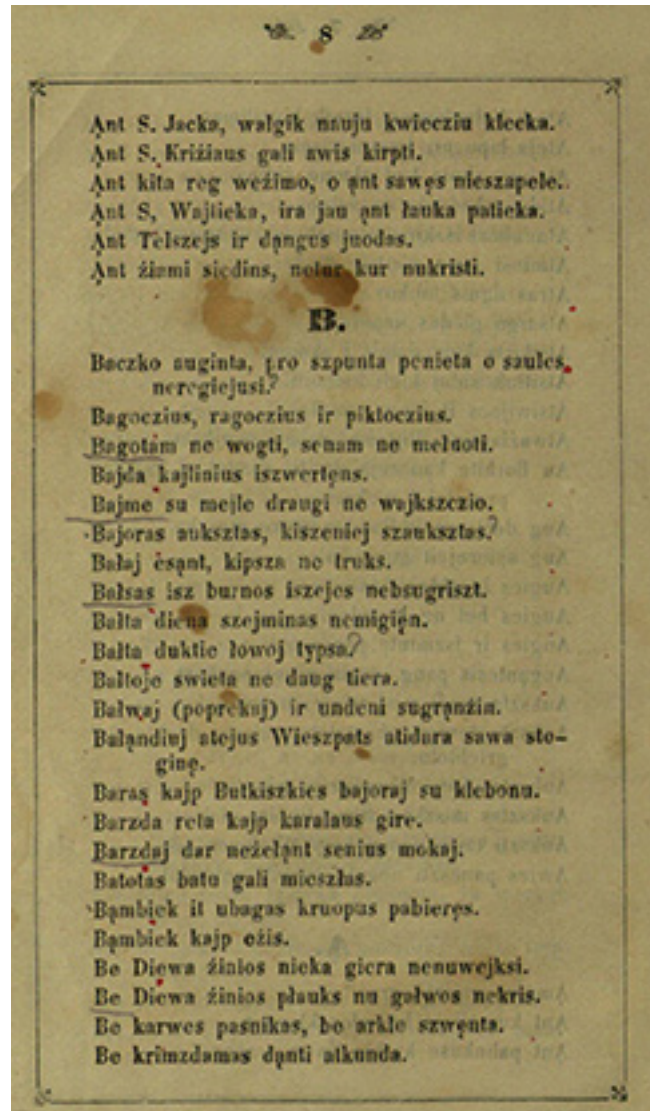
Ar didis, ar mažas esi, darbuoties tečiau turi.
 Ar ne indievių pjaunams kriok.
 Ar neparmes kas it miešlą par koję.
 Ar plyš, ar trūks, nepasiduosiu.
 Ar senej apjeka ir nebreg.
 Ar su avižomis veizi, kad nebmatai.
 Ar šeimynas eiti samdyti su rijbiu sniukiu.
 Artojej sava senų paprotių nepamet.
 Astanta (liekana, likutis – red. p.) valgyti ne-
 maldau.
 Astankingas (atsargus – red. p.) pareit protingą.
 Ašaras veikiausiai nudžiūn.
 Ašaru unduo bus danguo.
 Aš jam su duona metu, ans man su akmeniu
 sviede, ar ne bjaurybe?
 Aš jam kalną pilu, jis man duobę kas.
 Aš lašinių pavalgęs esmi diktas, drūktas, bajoras,
 bet lašinių nevalgęs esmi menkas, pavargielis, mu-
 žikas.

Aš lojau pakol igavau piningus, tu verksi pakol
 atgausi.
 Aš ne esmi akmeniu nei uožuolu, dielkuo teip
 antsigulei.
 Aš neturiu lakišių, kur aš patę pakišiu.
 Aš tavi skienstantį pagielbiejau, tu mani skan-
 dini.
 Ateik belaukdamas, išeik bemylimas.
 Ateis lapė pri kušnieriaus (kailiadirbys – red. p.).
 Atiduos skolą kad akmuo žaluos (žaliuos – red. p.).
 Atminimas iškientietų nelaimių daugiem paded.
 Atminsi sava gimtąją dieną.
 Atras ugnis taucus.
 Atsarga giedas nepelna.
 Atsikirta kaip dalgis į akmenį.
 Atsitink žydui kieli kielauti.
 Atsivypęs it jauna marti.
 Atvažavęs į Rįjtavą dabok sveikatą savą.

Au, Barbyte, kan reik daryti; dasileidai grieką, pavirtai į nieką.
 Aug derlinga it Radondvare meška.
 Aug spierei it gurgždis.
 Augies ir ūgteriejes.
 Augantesis paug, senyn einūs pasenst.
 Aukštą medį visi viejai užgaun.
 Aukštą tenva už stalelu, žiamą, drūktą už grieblelų.
 Aukštas kaip Nemaškių versta.
 Aukštas miškas, lijmo lijmini plak.
 Aukšti tava namai kaip Vielunas pile.
 Avies panešti negalu, o jauti antdedat.
 Amžius gaišin gražybę.
 Ant kumeli jo kumeles klausas.
 Ant palinkuse karkla lip ir ožkas.
 Ant Šv. Jacka valgyk naują kviečių kleką.
 Ant Sv. Kryžiaus gali avis kirpti.

Ant S. Jacko, valgyk naują kviečių kleką.
 Ant S. Kryžiaus gali avis kirpti.
 Ant kita reg vežimo, o ant savęs nieszapele.
 Ant S. Vaitieka, ira jau ant lauka patieka.
 Ant Telszejs ir dangus juodas.
 Ant žiami sodins, netur kur nukristi.

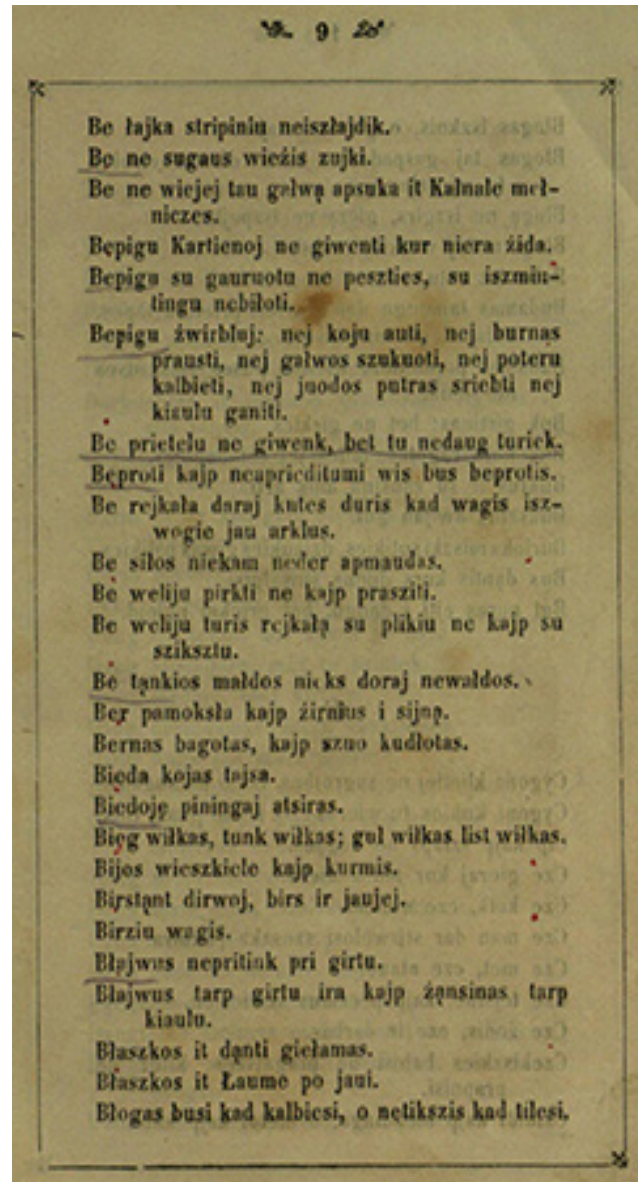
Bačko auginta, pro špunta penieta, o saulės neregiejusi.
 Bagočius, ragočius ir piktočius.
 Bagotam ne vogti, senam ne meluoti.
 Baida kailinius išvertens.
 Baime su meile drauge nevaikščio.
 Bajoras aukštas, kišenėj šaukštas.
 Balaj esant kipša netrūks.
 Balsas iš burnos išejės nebsugrįžt.
 Balta diena šeimynas nemigine.
 Balta duktie lovoj tįpsa.
 Baltojo svieta nedau tiera.

(Nukelta į 60 p.)

Vyskupas Motiejus Valančius (1801–1875). Skulptorius Petras Rimša. Sukurta 1904 m. Originalas saugomas Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje

Balvaj (popriekaj) ir undeni sugranžin.
Balundiui atejus Viešpats atidara sava stoginę.
Baras kaip Butkiškies bajorai su klebonu.
Barzda reta kaip karaliaus gire.
Barzdai dar neželant senius mokai.
Batotas batų gale miešlas.
Bambiek it ubagas kruopus pabieręs.
Bambiek kaip ežys.
Be Dieva žinios nieka giera nenuveiksi.
Be Dieva žinios plauks nu galvos nekris.
Be karves pasnikas, be arkle šventa.
Bekrimsdamas dantį atkunda.
Be laika stripinių neišlaidyk.
Bene sugaus viežys zuikį.
Bene viejei tau galvą apsuka it Kalnale melnyčes.
Bepigu Kartienoj negyventi, kur niera žyda.
Bepigu su gauruotu nepešties, su išmintingu nebyloti.
Bepigu žvirbliui: nei kojų auti, nei burnas prausti, nei galvos šukuoti, nei poterų kalbieti, nei juodos putras sriebti, nei kiaulu ganyti.
Be prietelų negyvenk, bet tų nedaug turiek.
Beproti kaip neapriedytumi, vi bus beprotis.
Be reikala darai kūtes duris, kad vagys išvoge jau arklus.
Be sylos niekam neder apmaudas.

Beveliju pirkti ne kaip prašyti.
Beveliju turys reikalą su plikiu ne kaip su šykšiu.
Be tankios maldos nieks dorai nevaldos.
Ber pamoksla kaip žirnius i syna.
Bernas bagotas kaip šuo kudlotas.
Bieda kojas taisa.
Biedoje piningai atsiras.
Bieg vilkas, tunk vilkas; gul vilkas, list vilkas.
Bijos vieškele kaip kormis.
Birstant dirvoj birs ir jaujej.
Biržių vagys.
Blaivus nepritink pri girtų.
Blaivus tarp girtų yr kaip žansins tarp kiaulu.
Blaškos it dantų gielams.
Blaškos it Laume po jauji.
Blogas būsi, kad kalbiesi, o netikšis, kad tylesi.